

Ang pelikulang Pilipino, ang mga popular na programa sa telebisyon, ang nakararaming nakikinig sa radyo at malaking sirkulasyon ng mga pahayagang Pilipino ay mga hudyat ng pamamayani ng wikang pambansa.

Tinatanggap ko ang kakulangan ng aking henerasyon sa pagsakatuparan ng ganitong hangarin at hinahangaan at dinadakila ko ang kabataan ngayon na kumikilala at buong dangal na nagbigay buhay sa ating wika.

Ang wikang Filipino ay wikang mapagpalaya. Ito ang magiging wika ng tunay na Pilipino.

Ang edukasyon ay dapat lumikha ng mga Pilipinong naniniwala na sila, bilang indibiduwal o kolektibo, ay pantay sa ibang mga sambayanan. Ang paggamit ng sariling wika bilang instrumentong mapagpalaya at nagbibigay-kapangyarihan ay isang mahalagang hakbang tungo sa layuning makabansa.

Ang “Universal Approach” at Ang Wikang Pambansa ng Pilipinas*

Ernesto Constantino

Batay sa papel na binasa sa Ingles noong Disyembre 22, 1972 sa unang Conference on Language Policy and Language Development of Asian Countries na ginanap sa Maynila, Disyembre 18-22, 1972. Ang unang bersiyon nito ay lumabas sa Sikat, Rogelio at Pamela D. Cruz, edd., 1972-73, *Mga bagong panuntunan sa wika, literatura at kultura (Jornal ng Masaklaw na Edukasyon nos. 23-24 [General Education Journal nos. 23-24])*. Gusto kong magpasalamat kay Mis. Pamela D. Cruz at kina Mr. Rogelio R. Sikat at Mr. Jesus F. Ramos sa pagtulong nila sa peg-edit sa papel na ito.

“Universal Approach” at Filipino

TINUTUKOY ng terminong “universal approach” o “paraang unibersal” ang paraang iprinopos ng mga lingguwist ng Unibersidad ng Pilipinas (UP) sa 1971 Kombensiyon Konstitusyonal (Konkon) para sa pagdebelop ng isang wikang pambansa para sa Pilipinas.¹ Ang paraang ito ay inihaharap dito sa komperensiyang ito para madiskas at mapag-aralan ng mga taong paris ninyo na interesadong makakita o makaalam sa kahalagahan o kontribusyon nito sa solusyon sa problema ng Pilipinas tungkol sa wikang pambansa.

*Inilathala sa *Filipino o Pilipino?: mga bagong babasahin sa pambansang wika at literatura* na Inedit nina Ernesto Constantino, Rogelio Sikat at Pamela D. Cruz. Manila: Rex Book Store, 1974.

¹ Kabilang sa mga lingguwist ng UP na nagpropos sa “universal approach” sina Propesor Consuelo J. Paz, Mis Emilita L. Cruz at ang sumulat ng papel na Ito. Ang pagsama ni Dr. Cecilio Lopez sa grupong ito ay nagbigay ng ibayong lakas sa “universal approach.”

Paris ng alam na ng marami sa atin, ang "movement" o kilusan para sa pambansang wika sa Pilipinas ay nagkaroon na naman ng isang napakakritikal na problema. Malinaw na ipinapakita ito ng probisyon tungkol sa wikang pambansa sa bagong Konstitusyon ng Republika ng Pilipinas na inaprubahan ng Konkong noong Nobyembre 30, 1972. Ganito ang sinasabi ng probisyong ito:

The National Assembly shall take steps towards the development and formal adoption of a common national language to be known as Filipino. (Art. XV, Sec. 3, Par. (2))

[Ang Nasyonal Asembli ay gagawa ng mga hakbang tungo sa pagdebelop at pormal na pag-adap ng panlahat na wikang pambansa na kikalalaning Filipino. (Art. XV, Sek. 3, Par. (2))]

Base sa probisyong ito, masasabing hindi na Pilipino ang wikang pambansa ng Pilipinas pagkatapos ng ratipikasyon ng bagong Konstitusyon — magiging Filipino na ang wikang pambansa ng Pilipinas.

Kungpaano at kailan dedebelopin ang bagong wikang pambansang ito ay pagkakasunduan pa sa darating na Nasyonal Asembli. Maaari nating ipalagay na gagawa ang Nasyonal Asembli ng batas na titiyak sa paraang gagamitin at mga hakbang na gagawin tungo sa pagdebelop at pormal na pag-adap sa bagong wikang pambansa.

Ang paraang unibersal, bilang proposal ng mga lingguwist ng UP, ay nagbibigay ng paraan na sa aming palagay ay magagamit para matagumpay at mabilis na madebelop ang bagong wikang pambansa. Gaya ng aming prediksiyon, ang paraang ito ay masiglang tinatanggap ng marami at mahigpit naman tinututulan ng iba. Katunayan, ito'y naging kontrobersyal, kung minsang'y proberbiyal, lalo na sa mga hindi pa nakakaalam kung ano ito.

Layunin ng papel na ito na ipaliwanag ang ilang misteryo ng paraang ito. Pagkaraan ng mahigit isang taon mula nang iharap ito sa Konkong, ipinasiya namin na ipaliwanag dito sa komperensiyang ito sa publiko, lalo na sa komperensiyang ito ng mga eksperto sa wika mula sa iba't ibang bansa sa Asia, mga lingguwist, mga titser sa wika at iba pang iskolar sa wika, dahil sa pangyayaring ang paraang ito ang inindors o sadyang pinili ng Komite na Wikang Pambansa ng Konkong na gagamitin sa pagdebelop sa bagong wikang pambansa ng Pilipinas.

Ang paggamit ng paraang unibersal sa pagdebelop sa wikang pambansa ng Pilipinas ay pormal na iprinopos ni Dr. Cecilio Lopez, Emeritus na Propesor ng Lingguwistiks at Oriental Studies sa UP, sa pinakahuling public hearing ng nasabing komite sa Maynila Hotel na ginanap noong Disyembre 22, 1971. Sa hining na iyon, sinabi ni Dr. Lopez na ang paggamit ng "language universals approach" ay maaaring siyang solusyon sa problema ng Pilipinas sa wikang pambansa na nagbibigay hanggang ngayon ng malaking gulo sa buong bansa. Sinabi rin niya na ang paraang ito ay isang mabuting alternatibo sa paraang batay sa isang wika lang o kaya'y batay sa Tagalog lang. Agad tinanggap ng karamihan

o halos lahat ng mga miyembro ng komiteng present sa hining ang proposal ni Dr. Lopez, at tinawag itong "universal approach" imbis na "language universals approach." Naging popular, sa mabuti o masama, ang paraang ito sa maikli nitong pangalan.

May dalawang dahilan kung bakit ipinasiya ng mga lingguwist ng UP na ipropos ang paggamit ng paraang unibersal sa pagdedebelop ng bagong wikang pambansa ng Pilipinas. Ang unang dahilan ay may kinalaman sa nakikitang patuloy na problema ng wikang Pilipino na tanggapin o kilalanin ng mga Pilipino, lalo na ng mga di-Tagalog, bilang wikang pambansa nila. Naniniwala kami na ito'y hindi magiging problema ng wikang pambansang madebelop sa pamamagitan ng paraang unibersal, at ito'y magiging malinaw sa bandang huli ng papel na ito. Ang ikalawang dahilan ay bunga ng matatag at di-matinag na determinasyon ng karamihan sa mga miyembro ng Komite sa Wikang Pambansa sa Konkong at ng buong Konkong mismo (na magiging miyembro ng interim na Nasyonal Asembli) na pigilin ang paggamit sa wikang Pilipino bilang wikang pambansa ng Pilipinas at palitan ito ng isang wikang batay sa ilan o sa maraming wika ng Pilipinas. Kami sa UP ay naniniwala na kapag nasunod ang gusto ng mga delegado sa Konkong, ang paggamit sa paraang unibersal ay sisiguro sa mabilis na pagdedebelop at pag-adap sa bagong wikang pambansa ng Pilipinas. Kaya't makikita dito na di paris ng impresyon ng iba, ang aming pangunahing layunin sa pagpopropos sa paraang unibersal sa pagdedebelop ng wikang pambansa ng Pilipinas ay hindi para pigilin ang paggamit sa Pilipino bilang wikang pambansa ng Pilipinas kundi para masiguro na kung sakaling hindi tatanggapin ang Pilipino, maaaring dumebelop sa loob ng pinakamaikling panahon ng isang wikang angkop na maging wikang pambansa -- isang wikang aktuwal at natural na gagamitin at hindi isang wikang mananatiling simboliko lamang at laging naghisingalo dahil hindi natural na ginagamit.

Ang Pilipino sa U.P

Siguro'y dapat kong gamitin ang pagkakataong ito para linawin na ang mga lingguwist ng UP ay hindi kailan man kontra o galit sa wikang Pilipino bilang isa sa mga gumagamit na wika sa Pilipinas o bilang wikang pambansa. Ang totoo, ginagawa namin sa UP ang lahat ng aming maggagawa nang mas masigasig kaysa alinmang insitusyon sa buong bansa para paunlarin ang pag-aaral, paggamit at pagtanggap sa Pilipino hindi bilang wikang pambansa lang kundi bilang pangunahing medium din sa pagtuturo sa lahat ng eskuwelahan sa lahat ng grado at sa lahat ng kurso dito sa Pilipinas. Sa kasalukuyan, nagbibigay ang UP ng Bachelor of Arts Degree at Master of Arts degree sa Pilipino; hindi matatagalan, magbibigay na rin ang UP ng Doctor of Philosophy degree sa Pilipino. Maraming mahahagang reserts (research) tungkol sa Pilipino ang nagawa na at ginagawa sa UP. Kahit ang grammar ng kasalukuyang wikang pambansa ay sinusulat ngayon sa UP ng mga reserts assistant na sinusuwelduhan ng Surian ng Wikang Pambansa sa ilalim ng superbisyon ng isang miyembro ng faculty ng UP. Isang monolingguwal at isang bilingguwal na diksyunaryo ang ginagawa sa UP. Mayroon ding inihahandang manwal at babasahin sa Pilipino sa UP. Ang totoo, ang posisyon ng Pilipino sa UP ngayon ay kapantay na ng Ingles bilang isang disiplina o larangan ng pag-aaral at bilang medium sa pagtuturo. Nasisiguro naming hindi pa nangyayari ito sa mga ibang eskuwelahan.

Oposisyon sa Pilipino

Sa isang multilingguwal at naging kolonyang bansa na paris ng Pilipinas na dayuhang wika ang dominanteng wika kahit na mayroon ditong ilang establisadong katutubong wika na bawat isa'y may maraming ispiker kayat posibleng kandidato sa pusisyon ng wikang pambansa, maaaring mangyari na ang paggamit o pagpili sa alinman sa mga katutubong wika bilang wikang pambansa o batayan nito ay lumikha ng malakas na oposisyon sa mga ispiker o suporter ng ibang wika, pati na ng dayuhang wika. Nangyari ito sa Pilipinas. Ang pagpili sa Tagalog bilang batayan ng wikang pambansa ay lumikha ng malakas at patuloy na oposisyon mula sa mga di-Tagalog at sa mga pro-Ingles. Madalas naipapahiwatig ang oposisyong ito sa mga sulat sa mga editor ng mga peryodikal at sa mga paulit-ulit na habla at salita laban sa Pilipino. Ang pagtawag ng Konkon noong 1971 ang nagbigay ng pinakahihintay na pagkakataon sa mga di-Tagalog at sa mga pro-Ingles na baguhin o patayin ang wikang pambansang batay sa isang wika.

Sa mga una pa lamang sesyon ng Konkon malinaw nang lumabas ang malakas na pagkontra o pagtanggig ng karamihan sa mga delegado sa Konkon (na mga di-Tagalog) sa patuloy na paggamit sa Pilipino bilang wikang pambansa ng Pilipinas. Ang palagay namin sa UP ay milagro na lamang ang makapipigil sa pagkontrang iyon.² Kayat sa amin sa UP, ang problema ay hindi na kung paano mapapanatili ang wikang Pilipino bilang wikang pambansa kundi ito: Paano magpapatuloy na may wikang pambansa ang Pilipinas na mula sa sariling wika o mga wika nito? Sa madaling sabi, nang ipropos namin ang paraang unibersal, ang nangunguna naming layunin ay siguruhin na ang Pilipinas ay patuloy na magkakaroon ng wikang pambansa na tubo o tunay na sa bansang ito, kahit na ang wikang ito'y hindi ang wikang Pilipino. Ang totoo, natatakot kami na kung hindi epektibong masagot ang opinyong ipinipilit ng isang patnugot at ng presidente ng isang samahan sa lingguwistiks at ng mga kakampi nila na hindi maaaring bumuo ng isang wikang pambansang batay sa higit sa isang wika at dito sa Pilipinas ang wikang Tagalog lang ang puwedeng batayan ng wikang pambansa, ang wikang Ingles ang tuluyang magsilbing wikang pambansa ng Pilipinas. Ganitong opinyon ang gusto ng mga pro-Pilipino (at ganoon din ng ilang pro-Ingles na tumutulong sa kanila) na paniwalaan ng mga delegado sa Konkon para huwag na nilang baguhin ang status quo.

Pero gusto ng Komite sa Wikang Pambansa ng Konkon na dumebelop ng isang bagong wikang pambansa na tatawaging Filipino "batay sa mga umiiral na katutubong wika at dayalek ng Pilipinas na hindi ipinupuwera ang asimilasyon ng mga salita mula sa mga banyagang wika." Ang layuning ito ng komite ay ipinasok bilang Seksiyon 2 ng draft ng resolution na inaprubahan ng komite. Inihayag din ng komite sa mga komentaryo sa seksiyong ito ang akademikong opinyon ng mga lingguwist ng UP na puwedeng bumuo ng isang wikang pambansang batay sa higit sa isang wika at tinitiyak dito ang paggamit sa "universal approach" o paraang unibersal ng mga lingguwist na ito sa pagdebelop

² Isang "milagrong" sinubok naming gawin ay ang pagpapatanggap sa bago o ibang depinisyon ng (at pagtingin o atityud sa) wikang Pilipino. Kung tinanggap ng Konkon at ng Surian ng Wikang Pambansa ang aming depinisyon ng Pilipino, — ang depinisyon ng Pilipino ng UP (Constantino 1970-1971) — wala na sanang malakas na dahilan para baguhin pa ang wikang pambansa ng Pilipinas.

sa bagong wikang pambansa ng Pilipinas. Dito tuluyang lumalim ang pagkasangkot ng mga lingguwist ng UP sa peligroso at delikadong trabaho tungkol sa pagdebelop ng wikang pambansa para sa Pilipinas.

Paraan ng Pagdebelop sa Wikang Pambansa

Ang paraang unibersal ayon sa pormulasyon nito sa UP ay naglalayong dumebelop ng isang wikang pambansa para sa Pilipinas batay hindi sa isang wika lang kundi sa maraming wika. Layunin ng paraang ito na debelopin ang wikang pambansang ito sa pamamagitan ng paggamit unang-una sa mga pangkalahatan o unibersal na mga sangkap at anyo ng mga wika at dayalek ng Pilipinas. Ang posibilidad ng pagdedebelop ng isang wika sa paraang ito ay isa sa mga pangunahing layunin at resulta ng mga reserts namin sa UP tungkol sa *pang-ilalim* ("deep") at *pang-ibabaw* ("surface") na pagkakapareho at pagkakaiba ng mga wika at dayalek sa Pilipinas. Ipinapakita ng mga resulta ng mga reserts na ito sa nakakakumbinsing paraan na maaaring dumebelop ng isang wika sa pagsasama-sama sa base o buod nito ng mga magkakapareho o unibersal na sangkap at anyo ng mga wika at dayalek ng Pilipinas. Tingnan Constantino (1970)

Ilan sa mga nagpalakas ng loob naming mga lingguwist sa UP para ipropos ang paraang unibersal ay ang mga bagong debelopment sa lingguwistiks, sa edukasyon at sa mas media na lalong nagpapalaki sa posibilidad ng paggamit ng isang wika lang kundi ng isang grupo ng mga wika bilang batayan ng isang wikang pambansa kung matutugunan nito ang paghahangad ng mga mamamayan para sa pambansang identidad o integrasyon. Nagpalakas din ng loob namin ang obserbasyon ng isang iskolar na may malawak na kaalaman tungkol sa mga wikang pambansa na kung punto sa lingguwistiks ang kokonsiderahin, ang paglikha ng isang wikang pambansa na batay sa isang wika o sa ilang wika o ang pagtanggap ng isang bagong wikang pambansa ay may pagpapatuloy nang walang limit hanggat epektibo ang mga pang-ekonomikong posibilidad at ang mga pulitikal o nasyonalistikong paghahangad dito (Deutsch 1962:605). Sumasang-ayon din kami sa sinasabi ng iskolar na ito na mapapalitan anumang oras ng mga mamamayan ang kanilang wikang pambansa para bagayan o sundin ang kanilang nasyonalistikong hangaring mapaiba o magkaisa (p. 604).

Alam na alam ng mga tagapagplano ng wika na may dalawang paraang puwedeng gamitin sa pagdebelop ng isang wikang pambansa. Ang unang paraan ay ang paggamit ng isang wika, at ang ikalawang paraan ay ang pag sasama-sama ng mga sangkap at anyo mula sa dalawa o higit pang wika. Ang unang paraan ang ginamit sa pagdebelop sa Pilipino; nabuo ang wika pero lumilitaw ngayon na hindi tinatanggap ng maraming Pilipino bilang wikang pambansa nila. Ang totoo, hindi humihinto ang malakas na oposisyon sa Pilipino bilang wikang pambansa ng Pilipinas. Dahil dito, naisip namin sa UP na dapat nang gamitin ang ikalawang paraan sapagkat naniniwala kami na ang wikang madedelop sa paraang ito ay tatanggapin at gagamitin ng mga Pilipino bilang wikang pambansa ng Pilipinas. Kayat iprinopos namin sa Konkon nang malaunan ang aming paraang unibersal para sa pagdebelop sa bagong wikang pambansa ng Pilipinas.

Ikinatutuwa at ikinararangal namin ang pagtanggap agad ng Konkong sa aming proposal na ito kahit magbibigay ito ng mabigat na responsibilidad at malaking trabaho sa amin. Isa sa aming responsibilidad na nais kong gawin ngayon ay ang pagpapaliliwanag sa mga interesadong paris ninyo ng kung ano ang "universal approach" o paraang unibersal at kung paano ito magagamit sa pagdebelop sa bagong wikang pambansa ng Pilipinas na paris ng hinihingi ng bagong Konstitusyon.

Prinsipyo at Metod ng Paraang Unibersal

Tatlong magkakaugnay na prinsipyo ang sinusunod ng paraang unibersal.

1. Ang unang prinsipyo ay nagsasabi na ang wikang pambansa ng Pilipinas ay dapat ibatay hindi sa isang wika lang kundi sa maraming wika ng Pilipinas; pero hindi nito ipinupuwera na isa sa mga wikang ito ang gawing *nukleus* o simula ng wikang pambansa. Sa madaling sabi sa pagdebelop sa wikang pambansa ng Pilipinas batay sa prinsipyong ito, maaaring mag-umpisa sa ilang wika nang sabay-sabay at maaari ring mag-umpisa sa isang wika lang.

2. Ang ikalawang prinsipyo ay nagsasabi na sa pagpili ng mga sangkap o anyo na isasama sa wikang pambansa (halimbawa, mga tunog, salita, panlapi, konstruksiyon, atbp.), dapat bigyan ng preperensiya ang mga sangkap o anyong ginagamit ng mas maraming wika. Halimbawa, kung ang x at y ay dalawang salitang ginagamit sa mga wika ng Pilipinas na may parehong kahulugan (pero magkaiba sa anyo) at ang x ay ginagamit sa 50ng wika samantalang ang y ay ginagamit sa 30, dapat bigyan ng preperensiya ang x sa pagbuo sa bokabularyo ng wikang pambansa.

3. Ang ikatlong prinsipyo ay nagsasabi na ang wikang pambansa ay papayagang gumamit, lalo na sa umpisa, ng mga grupo ng salitang magkakapareho ang kahulugan (mga sinonim) at hanggat maaari, hindi sosobra sa apat ang miyembro ng bawat grupo.

Sa paraang unibersal, dalawang metod ang maaaring gamitin sa pagbuo ng wikang pambansa: *Metod A at B*. Nag-uumpisa ang Metod A sa ilang wika nang sabay-sabay sa pagbuo ng wikang pambansa; ang Metod B ay nag-uumpisa sa isang wika lang. Ganito ang paraang sinusunod ng dalawang metod na ito sa pagbuo ng wikang pambansa:

1. Bilang unang hakbang, mag-aadap ng *unibersal na alpabet* para sa wikang pambansa na paris ng bagong alpabet na inadap ng Surian ng Wikang Pambansa. Sa ngayon, gagamitin ang alpabet na ito pati na ang mga tuntunin sa pagbabaybay o ispelang para madaling mabasa at matanggap ng mga Pilipino ang baybay o ispelang ng mga salita sa wikang pambansa. (Ang bagong alpabet at ang mga tuntunin sa pagbabaybay ay kasama bilang Apendiks "B" sa librong ito.)

2. Ang ikalawang hakbang ay ang pagsulat ng isang *unibersal na grammar* ng mga wika ng Pilipinas. Para maisulat ang grammar na ito, kailangang malaman o mailista nang maayos

ang pang-ilalim at pang-ibabaw na grammar ng mga wika at dayalek ng Pilipinas. Hindi na ito mahirap gawin ngayon. Sa ngayon, nakolekta na namin sa UP ang karamihan sa mga kailangang datos sa mahigit na 400ng wika at dayalek ng Pilipinas. Kung mabibigyan kami ng kailangang pondo, tauhan at kagamitan, unibersal na grammar na ito ay matatapos sa loob ng dalawang taon.

3. Ang ikatlong hakbang ay gagawin pagkatapos maisulat ang unibersal na grammar. Kung gagamitin ang Metod A, gagawa ng *unibersal na diksyunaryo o tesarurus* ng mga wika at dayalek ng Pilipinas. Ang diksyunaryong ito'y bubuuin sa umpisa ng lahat ng mga salitang nakolekta sa mga wika at dayalek ng Pilipinas; pagsasama-samahin ang mga sinonim sa isang entri sa ayos na ipapaliwanag sa sumusunod na hakbang. Kayat sa umpisa, halos lahat ng mga salita sa unibersal na diksyunaryo ay may sinonim at karamihan sa mga grupo ng sinonim ay may sobra sa limang miyembro. Ang pagbabawas ng miyembro sa bawat grupo ng mga sinonim ay ipapaliwanag sa sumusunod na hakbang. Sa ngayon, nakolekta na kami sa UP ng hindi kukulangin sa 5,000ng salita na ng mga *istem* ("stem"), *salitang-ugat* ("root word") at *partikel* ("particle") mula sa hindi kukulangin sa 300ng wika at dayalek ng Pilipinas. Ang mga salitang ito ay ipapasok sa unibersal na diksyunaryo habang ipinagpapatuloy ang pagkolekta ng mga karagdagan datos sa iba't ibang wika at dayalek ng Pilipinas. Kung mabibigyan ng kailangang pondo, tauhan at kagamitan, gaya ng grammar ay matatapos ang diksyunaryong ito sa loob ng dalawang taon.

Kung gagamitin ang Metod B, ang mga salita sa wikang pinili bilang simula o nukleus ng wikang pambansa ang bubuo sa *inisyal na diksyunaryo* ng wikang pambansa—Para maging unibersal na diksyunaryo ang diksyunaryong ito, payayamanin o daragdagan ito sa susunod na limang taon ng mga salitang mula sa ibang wika at dayalek, katutubo at banyaga, na laging gagamitin ang mga tuntunin sa sumusunod na hakbang.

4. Ang ikaapat na hakbang. Pagkatapos magawa ang unibersal na diksyunaryo, o kahit na habang ginagawa pa ito, susundin ang mga sumusunod na tuntunin para sa istandardisasyon ng diksyunaryo: (a) Aalisin sa diksyunaryo ang lahat ng mga sinonim na ginagamit sa kulang sa $1/2$ o $1/3$ ng mga wika at dayalek na kasama sa pagbuo ng diksyunaryo, puwera ang mga sinonim na ginagamit sa isang malaking *wikang rehiyonal*, paris ng Tagalog, Cebuano, Ilokano o Tausug. Puwede ring sundin ang tuntuning ito para sa isang grupo ng sinonim na may dalawang miyembro lang. (b) Hanggat maaari, hindi dapat sumobra sa apat ang miyembro ng grupong sinonim. (c) Hindi dapat magkaroon ng mga sinonim ang mga salitang madalas na gamitin, paris ng mga *artikulo* at iba pang pananda ng gramatikal na relasyon.

Sa isang grupo ng sinonim sa unibersal na diksyunaryo bibigyan ng preperensiya ang miyembro na mas ginagamit sa maraming wika o sa simulang wika. Ang salita lang na binibigyan ng preperensiya ang bibigyan ng depinisyon at bawat isa sa mga sinonim nito ay kikilalanin lang na sinonim ng salitang ito.

Bibigkasin ang mga salita sa unibersal na diksyunaryo sa paraang binibigkas ang mga ito sa mga wikang pinagmulan. Sa isang grupo ng mga sinonim na nagkakaiba nang kaunti sa ispelang (kahit na pareho sa bigkas), isa sa mga ispelang ang bibigyan ng preperensiya

at ang ibang ispelang ay kokonsiderahing baryant ng ispelang na ito. Ang ispelang na bibigyan ng preperensiya ay iyong ispelang na ginagamit sa mas maraming wika o kaya'y iyong ispelang na sumusunod sa mga tuntunin sa ispelang na kasama ng unibersal na alpabet.

Ang grammar at diksyunaryo ay dapat rebisahin o rebaysin pagkatapos ng hindi sosobra sa sampung taon para isunod sa mga debelopment sa wika at para payamanin o lalong pahasayin.

Maaari ring gumamit ng ikatlong metod sa pagbuo ng wikang pambansa na lumalagay sa pagitan ng Metod A at B; tatawagin natin itong *Metod C*. Sa Metod C, maaaring gumamit ng dalawa hanggang walong wika bilang base ng wikang pambansa. Ang mga salita sa mga ibang wika ay idaragdag sa diksyunaryo nito sa loob ng limang taon.

Karakteristik ng Bagong Wikang Pambansa

Narito ang ilan sa mga karakteristik ng wikang mabubuo sa pamamagitan ng alinman sa tatlong metod ng paraang unibersal:

1. Una, ang wikang mabubuo sa paraang unibersal ay tiyak na isang wika ng Pilipinas. Kaparehong-kapareho nito ang mga wika ng Pilipinas sa tunog, bokabularyo at grammar. Ang pang-ilalim na balangkas nito'y kapareho ng pang-ilalim na balangkas ng mga wika at dayalek ng Pilipinas. Maiiba lang ito sa mga ibang wika ng Pilipinas sa pang-ibabaw na balangkas.
2. Ikalawa, ang wikang mabubuo ay hindi magkakaroon ng anumang sangkap o anyo na wala sa mga wika ng Pilipinas. Pero may mga (pang-ibabaw na) sangkap at anyo ng isang partikular na wika na posibleng wala sa wikang ito.
3. Ikatlo, paris ng alinmang wika, ang wikang bubuuin sa paraang unibersal ay magkakaroon ng sariling buhay sa oras na ito'y gamitin. Hindi ito magiging isang artipisyal o patay na wika.
4. Ikaapat, kung susundin ang Metod A o Metod C, maaaring sa simula'y walang katutubong ispiker ang wikang mabubuo, at dahil dito masasabing artipisyal na wika ito. Pero kung susundin ang Metod B, ang wikang mabubuo ay isang natural na wika na aktuwal na sinasalita na ngayon ng maraming Pilipino, lalo na kung ang basehang wika ay ang tinatawag naming Pilipino ng UP. Ito ang Pilipinong ginagamit hindi lang sa katagalugan at kamaynilaan kundi pati sa mga rehiyon na ang katutubo o dominanteng wika ay hindi Tagalog.
5. At ikalima, mapapansin sa nakaraang diskasyon na walang salita o anumang sangkap na iimbentuhin para isama sa bubuuang wikang pambansa. Ang pag-iimbento ng mga salita at iba pang sangkap ng wika ay hindi kailangan sa paraang unibersal. Hindi rin kailangang gamitin o buhayin pa rito ang mga patay nang salita o iyong mga salitang

ginagamit noong unang panahon na hindi na ginagamit o naiintindihan ngayon. Lahat ng mga tunog, salita, konstruksiyon at iba pang bagay sa wikang pambansa na dedebelopin sa paraang unibersal ay buhay at natural sapagkat kasalukuyang ginagamit ang mga ito sa mga wika at dayalek ng Pilipinas na sinasalita ngayon ng mga Pilipino.

Pagdebelop sa Wikang Pambansa sa U.P.

Makikita sa katatapos na diskasyon na ang aktuwal na pagdebelop ng isang wikang pambansa sa pamamagitan ng alinman sa tatlong metod ng paraang unibersal ay hindi mahirap o imposible. Sa katunayan, kung mayroon lang mga kailangang pondo, tauhan at kagamitan, madedebelop ang wikang ito sa loob ng dalawang taon. Ang madedebelop na wika ay masasalita, maisusulat at mababasa ng sinumang Pilipinong nakakapagsalita, nakakasulat at nakakabasa ng kahit anong wika. Maituturo ito at mapag-aaralan paris ng anumang wika at nang mas madali kaysa Ingles, Kastila o anumang banyagang wika. Sa madaling sabi, paris ng alinmang buhay na wika magagamit ito sa pagkokomunika mula sa henerasyong ito hanggang sa mga darating pang henerasyon. At ipinipredik namin na ang wikang ito ay mas tatanggapin ng mga Pilipino bilang wikang pambansa nila sapagkat hindi lang ito nagmumula sa kanilang iba't ibang wika at dayalek kundi ito'y konkreto at buhay na simbolo rin ng kanilang pagkakaparepareho, pagkakaisa at ng kaniling matagal nang pinakahahanap na pambansang identidad o nasyunal aydenti.

May mga magtatanong siguro kung alin sa tatlong metod ng unibersal na katatapos na diskasin ang pinipili o pinapaboran ng UP. Pinipili namin sa Departamento ng Pilipino at Literatura ng Pilipinas [ngayo'y Departamento ng Filipino at mga Wika ng Pilipinas] ng UP ang metodo B. Ngayon pa'y inuumpisahan na namin ang pagdebelop sa UP ng pambansa simula sa isang wika. Ang simulang wika ay hindi ang wikang Tagalog kundi ang tinatawag naming Pilipino ng UP. Iba ang Pilipino ng UP sa Pilipinong pinalalaganap at gustong palaganapin ng Surian ng Wikang Pambansa at itinuturo sa mga public school sa Pilipinas. Ang Pilipino ng UP ay ang uri ng Pilipino na ginagamit sa buong bansa, hindi lamang ng mga Tagalog o sa mga lugar na Tagalog ang katutubo o dominanteng wika kundi pati ng mga di-Tagalog o sa mga lugar na mga ibang wika ang katutubo o dominante.³

Para makita ang aktuwal na anyo at gamit at halimbawa ng Pilipino ng UP, inisip at hinarap namin agad ang magsalin sa wikang ito ng mga obrang nakasulat sa ibang wika, lalo na ng mga obra sa iba't ibang literatura ng Pilipinas. Nakita namin na ang katipunan ng mga obra sa iba't ibang wika ng Pilipinas na naisalin at maisasalin sa wikang pambansang aming dinedebelop ay maaari at dapat na maging simula ng pambansang literatura ng Pilipinas. Ang aktuwal na pagbuo ng pambansang literatura ng Pilipinas sa ganitong paraan ay aming ihaharap sa ibang papel. Masasabi lang namin dito na naniniwala kami (at ganoon din ang ibang nakarinig sa proposal naming ito) na ang pagdebelop ng wikang

³ Ang Pilipino ng UP ay tinatawag nang *Filipino* (o *Filipino* ng UP para huwag mapagkamalang kapareho nito ang Filipino ni Lacuesta). Tingnan Constantino at Sikat (1974). Ang apat na kurso sa Pilipino sa Programa sa Masaklaw na Edukasyon ("General Education Program") ng UP ay ginawa nang Filipino. Ang pangalan ng Departamento ng Pilipino at Literatura ng Pilipinas ay pinalitan ng Departamento ng Filipino at mga Wika ng Pilipinas noong Pebrero 28, 1974.

pambansa at ng pambansang literatura ng Pilipinas ay mas mabuti at mas madaling magawa kung mapagsasabay batay sa mga prinsipyo ng paraang unibersal. Masasabi rin namin dito nang walang pag-aalinlangan na ang wikang pambansang madedebelop sa paraang unibersal ay siyang pinakamabisa at pinakaangkop na wika ng pambansang literatura ng Pilipinas, hindi ang wikang Ingles o Tagalog at hindi rin ang puro o puristang Pilipino.⁴

Argumento para sa Pilipino

Ngayon, tingnan naman natin ang mga pangunahing argumentong ginagamit bilang suporta sa palagay na ang wikang Pilipino ang nasa pinakamabuting posisyon para maging wikang pambansa ng Pilipinas. Ang mga argumentong ito ay ang sumusunod: (a) Pilipino ang wika ng Manila, ang pinakaimportanteng siyudad sa buong Pilipinas, kayat mas prestijus ("prestigious") ito kaysa mga ibang wika ng Pilipinas; (b) Pilipino ang dominanteng wika sa mass media; (c) Mas marami ang ispiker ng Pilipino kaysa alinman sa mga ibang wika ng Pilipinas; (d) Batay ang Pilipino sa pinakadebelop na wika ng Pilipinas at hindi magtatagal at aktuwal nang sasalitain ito ng lahat ng mga Pilipino.

Nakikita namin ngayon na ang mga argumentong ito na matagal nang inuulit-ulit ng mga pro-Pilipino ay hindi naging sapat para magtagumpay ang Pilipino bilang wikang pambansa ng Pilipinas. Sa kabilang dako, ang mga argumentong ito mismo at ang "puristang" palisi (policy) na sinunod sa pagdebelop, pagpapaunlad at pagtuturo sa Pilipino ang mga aktuwal na dahilan ng pagkabigo ng Pilipino bilang wikang pambansa ng Pilipinas. Pero ito'y hindi na saklaw ng papel na ito. Masasabi lang dito na marami sa mga sumusuporta sa Pilipino ang nagtaka nang atakihin nang matindi at pagkatapos ay tuluyang itakwil ng Konkon ang Pilipino bilang wikang pambansa ng Pilipinas. Hindi nila nakita na ang pagkalat ng Pilipino sa buong bansa at ang pagtuturo ng puristang anyo nito sa lahat ng eskuwelahan ay ilan sa mga nagpalakas sa etnikong kamalayan ng mga grupo sa Pilipinas at ang kamalayang ito sa parte ng mga, di-Tagalog na grupo ay tumanggi sa Pilipino (na ipinalagay nilang Tagalog) bilang wikang pambansa ng Pilipinas.

Kritisismo sa Paraang Unibersal

Balikan natin ang paraang unibersal. Mula nang banggitin ito sa Konkon, tumanggap ito ng maraming kritisismo o puna, kahit noong hindi pa natitiyak ng mga kritik kung ano ito. Dalawa ang pinakamadalas na kritisismo. Una, may mga kritik na nagsasabi na imposible raw, hindi matino, o kaya'y "kaululang lingguwistik" (Nakpil 1972) ang bumuo ng isang wikang batay sa higit sa isang wika o batay sa maraming wika. Ito ang sinabi ng isang kritik ng paraang unibersal (Roces 1972):

But to expect that 87 separate branches make a language tree is absurd because there have to be roots and a trunk where diverse branches can be grafted.

[Ngunit isang kalokohan na asahang 87ng magkakahiwalay na sanga ang bubuo sa isang language tree sapagkat kailangang magkaroon ito ng mga ugat at katawan na pagpapatubuan ng magkakaibang sanga.]

Ikalawa, kahit na raw makabuo ng wika sa paraang unibersal, imposible ng mapakalat ito sapagkat ito'y isang artipisyal na wika at dahil dito hindi ito pag-aaralan o matututuhan ng mga Pilipino. Ito naman ang sinabi ng isa pang kritik (Nakpil 1972):

One of the most irrefutable principles of linguistics is that a language that is nobody's mother tongue will be extremely difficult to teach or learn and almost impossible to implant. One can propagate, or enrich with loan words, an existing language, but one cannot invent one out of thin blue air, or even out of 8 "mutally unintelligible" rival languages, without courting muteness. An artificial language with no native speakers — as Esperanto, Orbis, Frate, Universalla, Parla all in their own good time have shown — just won't take. To impose one on Filipinos now is to court muteness, total illiteracy and ineradicable ignorance.

[Isa sa mga di-makokontrang prinsipyo ng lingguwistiks ay ito: Ang wika na hindi inang wika ng sinuman ay totoong napakahirap ituro at pag-aralan at halos imposibleng itanim sa isip. Puwedeng palaganapin, o payamanin sa mga hiram na salita, ang isang umiiral na wika ngunit hindi puwedeng umimbento ng isang wika mula sa manipis na hanging asul ("thin blue air") o kahit sa walong "di-nagkakaintindihang" magkakaribal na wika nang hindi tutungo sa pagkapipi. Ang isang wikang artipisyal na walang katutubong ispiker — gaya ng ipinakita ng Esperanto, Orbis, Frate, Universalla, Parla sa kani-kanilang panahon — ay talagang di-puwede. Ang ipilit ang isang wikang ganito sa mga Pilipino ngayon ay patungo sa pagkapipi, total na iliterasi at di-maaalis na ignoransiya.]

Naipaliwanag na namin na hindi imposibleng bumuo ng isang wika batay sa ilang wika. Ginagawa ito ngayon sa Norway (Haugen 1968). Nagawa na ito sa Southern Rhodesia at sa Macedonia (Lunt 1959). Hindi ko maintindihan kung bakit hindi ito pupuwede sa Pilipinas lalo na kung iisipin na ang mga wika at dayalek sa bansang ito ay magkakapareho sa isa't isa sa tunog, bokabularyo at gramar.

Nasabi na rin na maaaring ang wikang madedebelop batay sa paraang unibersal ay artipisyal — nangangahulugang hindi ito inang wika ng sinuman sa umpisa, pero maaari ring ang wikang mabubuo sa pamamagitan ng paraang unibersal ay natural — nangangahulugang may mga nagsasalita nito sa simula pa. Ito'y depende sa metod na gagamitin sa pagbuo sa wika. Ngayun, tungkol naman sa pagiging artipisyal ng isang wika, gusto kong basahin sa inyo ang sumusunod na obserbasyon (Pei 1968:ix):

⁴ Tingnan Constantino at Sikat (1974) at ang iba pang artikulo na unang labas ng *Jornal na LITERATURA ng Pilipinas*; *Jornal para sa mga Literatura ng Pilipinas* (Enero 1974).

The charge of "artificiality" often leveled at constructed [or artificial] languages... is no charge at all. A horse is "natural," an automobile is "artificial." For purposes of present-day travel under present-day conditions, no one seriously questions the superiority of an "artificial" automobile.

[Ang bintang na "pagiging artipisyal" na karaniwang iniuukol sa binalangkas [o artipisyal] na mga wika... ay di tunay na bintang. Ang kabayo ay "natural," ang automobil ay "artipisyal." Sa mga pagbibiyahang ngayon sa kasalukuyang kondisyon, walang sinumang seryosong kukuwestiyon sa superyoridad ng isang "artipisyal" na automobil.]

Tagumpay ng Wikang Pambansa

Sa pinal na analisis, ang tagumpay ng isang wika na maging wikang pambansa ng isang bansa ay depende hindi sa pagiging artipisyal o natural nito kundi sa pagtanggap o atityud (attitude) ng mga taong pinag-uukulan nito o dapat na gumamit nito. Kami sa UP ay matatag na naniniwala na ang wikang madedebelop sa pamamagitan ng paraang unibersal ay mas madaling tanggapin at gamitin kaysa sa wikang madedebelop, lalo na iyong Pilipinong itinuturo ngayon sa mga public school, bilang wikang pambansa ng Pilipinas. Ang paniwala naming ito ay batay sa mga sumusunod na dahilan: (1) Ang wikang mabubuo sa pamamagitan ng paraang unibersal ay hindi batay sa Tagalog lang o sa isang wikang inaari o inaangkin ng isang malaking etnikong grupo; (2) Ang wikang ito ay base sa marami o kundi man sa lahat ng mga wika at dayalek ng Pilipinas (3) Hindi papaboran ng wikang ito ang alin man sa mga etnikong grupo ng Pilipinas; (4) Ang pagbuo ng pagpapayaman sa wikang ito ay magiging responsibilidad ng lahat ng mga etnikong grupo sa Pilipinas, hindi ng isang grupo lang.

Sa kabuuan, nakikita namin na ang paggamit ng paraang unibersal sa pagdebelop sa pambansang wika ng Pilipinas ay magbubunga ng malaking epekto o pagbabago sa atityud ng mga Pilipino, hindi lang sa kanilang wikang pambansa kundi pati na sa kanilang kultura at literatura at sa kanilang bayan at kapwa Pilipino. Sa paggamit nila ng wikang pambansang dinebelop sa paraang unibersal, na binubuo ng sangkap at anyong nagmumula sa iba't ibang wika at dayalek ng Pilipinas, malalapit sila sa iba't ibang kultura, literatura, tao at rehiyon ng Pilipinas. Lalaki ang kaalaman at interes nila sa mga ito at ang atityud nila sa mga ito ay magiging masigla at positibo, imbis na laging malamig o paiwas at negatibo. Sa paggamit nila ng wikang pambansang dinebelop sa paraang unibersal, makikita nila na ang wikang ito'y mula at para sa lahat ng Pilipino, at ito'y nagbibigay ng pabor sa lahat ng Pilipino, hindi sa mga miyembro ng isang etnikong grupo lang. Makikita rin nila na ang wikang ito'y mas madaling matutuhan at mas epektibong magagamit ng mga Pilipino kaysa wikang Ingles, at ang wikang ito at hindi ang wikang Ingles o anumang dayuhang wika ang tunay na tatak at daluyan ng pambansang kultura at identidad ng mga Pilipino. Kayat naniniwala kami na hindi na kailangang maghintay pa ang mga Pilipino ng 100 o 50 o kahit na 25ng taon para

makita nila na ang kanilang wikang pambansa ay siyang wika ng kanilang pagkakaisa at pagkakaiba, ang wika ng kanilang identidad, at ang wikang magpapalaya sa kanila sa mga banyaga at alyenadong isipan at oryentasyon.

BIBLIOGRAPI

- Constantino, Ernesto. 1970. "The deep structures of the Philippine languages." *The Archive* 1(2):65-79.
- _____.1970-1971. "Ang hinaharap ng Pilipino." *General Education Journal* nos. 19-20: 1-3.
- _____.at Rogelio Sikat. 1974. "Ang pugbuo ng pambansang literatura ng Pilipinas." *Literatura ng Pilipinas* 1(1): 1-25.
- Deutsch, Karl W. 1968. "The trend of European nationalism — the language aspect." Nasa Fishman 1968, pp. 598-606.
- Fishman, Joshua A., ed. 1968. *Readings in the sociology of language*. The Hague: Mouton.
- Haugen, Einar. 1968. "Language planning in Norway." Nasa Fishman 1968, pp. 673-687.
- LITERATURA ng Pilipinas; Jornal para sa mga Literatura ng Pilipinas*. Bolyum I, Numero 1, Enero 1974. Publikasyon ng Samahan Para sa mga Literatura ng Pilipinas (SALIPI), Unibersidad ng Pilipinas, Diliman, Quezon City.
- Launt, Horace G. 1959. "The creation of standard Macedonian: Some facts and attitude." *Anthropological Linguistics* 1(5):19-26.
- Nakpil, Carmen Guerrero. 1972. "Happy but mute." *The Manila Chronicle*, April 7, 1972, p. 4.
- Pei, Mario, 1968. "Foreword." Nasa *Esperanto: A complete grammar*, ni Ivy Kellerman Reed, pp. vii-x. Metuchen, N.J.: The Scarecrow Press.
- Roces, Alfredo. 1972. "Light and shadow: Legislated languages." *The Manila Times*, April 18,1972, p. 5.